

ВЫСТАВКА В БИБЛИОТЕКЕ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

К 200-летию со дня рождения Т.Г.Шевченко в Библиотеке РАН подготовлена выставка, посвященная жизни и творчеству великого украинского поэта. Основу выставки составила коллекция книг, находившаяся до 1930 года в Славянском отделении Библиотеки – ныне Славянский фонд БАН. В этом фонде свыше 300 книг, связанных с именем Шевченко (его труды и книги о нём). Для выставки были отобраны 126 изданий, представляющие особый интерес. Прежде всего – это прижизненные издания поэта.

Первый сборник Шевченко – «Кобзарь» вышел в Петербурге в 1840 году. К сожалению, это издание отсутствует в БАН, но замечательная фототипия первого издания «Кобзаря» (Львов, 1914 г.) даёт полное представление о том, как выглядела самая первая книга поэта. В Славянском фонде БАН хранятся альманахи «Ластовка» (1841 г.), изданный Е.Гребенкой, с публикацией ранних произведений Шевченко (баллада «Причинна» и др.) и украинский литературный сборник «Молодикъ» (издавался И.Бецким), опубликовавший в 1843 г. стихотворение «Думка».

Наиболее полно представлены на выставке издания 1860-го года. Это прежде всего новое, более полное (по сравнению с первым) издание «Кобзаря», увидевшее свет благодаря материальной поддержке Платона Семеренко, а также вышедшие отдельными книжечками поэмы «Катерина», «Тарасова нічъ», «Гамалія», баллада «Тополя» и «Псалми Давидови». Также в 1860 году в альманахе «Хата» (издание П.А.Кулиша) была опубликована подборка стихов Шевченко под названием «Кобзарський гостинець». Последняя книга, которую издал Т.Г.Шевченко, – «Букварь южнорусскій» (СПб., 1861). Экземпляр этого издания, хранящийся в БАН, принадлежал известному слависту П.А.Кулаковскому, о чём свидетельствует штамп на титульном листе.

Отдельный раздел выставки посвящён публикациям Т.Г.Шевченко в журнале «Основа» (южнорусский литературно-ученый вестник). В 1861-1862 годах здесь опубликованы отдельные главы «Кобзаря», отрывки из «Дневника» Шевченко, его письма, а также драматическое произведение «Назар Стодоля».

В 1861 году выходит отдельным изданием знаменитая историческая поэма Шевченко

«Гайдамаки» (СПб., 1861), а в 1862 году, также отдельным изданием, дума «Перебендя» (СПб., 1862).

Уже при жизни Шевченко появляются переводы его произведений на другие языки. На выставке представлены книги, изданные на польском, болгарском, чешском и белорусском языках. География изданий великого поэта обширна: Санкт-Петербург, Киев, Одесса, Львов, Вильно, Прага, Женева, Лейпциг, Варшава, Краков... За границей появился первый, самый полный, «Кобзарь», там увидели свет те стихи Шевченко, что были запрещены в царской России. Один из сборников так и называется: «Поезії Т.Гр.Шевченка заборонені в Россіі» (Женева, 1890). Среди многочисленных изданий «Кобзаря» второй половины XIX века обращают на себя внимание две одинаковые книги, отличающиеся лишь вступительными статьями: «Кобзарь з додатком споминок про Шевченка писателів Тургенева і Полонського» (У Празі, 1876) и «Кобзарь з додатком споминок про Шевченка Костомарова і Микішина» (У Празі, 1876).

В 1893-1898 годах во Львове выходит «Кобзарь» в 4-х частях с обширным биографическим очерком О. Огоновского – это одно из самых полных и самых лучших изданий Шевченко того времени.

Большой интерес вызывают и книги Т.Г.Шевченко, предназначавшиеся для детского чтения: «Кобзар для малих дітей» (Львів, 1905), «Кобзарик» (СПб., 1913), «Избранныя стихотворенія для дѣтей. Стихотворенія на малороссійскомъ языкѣ и в переводѣ русскихъ поэтовъ» (СПб., 1913).

Коллекция книг славянского фонда позволяет рассказать не только о Шевченко-поэте, но и о Шевченко-художнике. На выставке представлены ин-тереснейшие издания начала XX века: «Малюнки Т.Шевченка». Виданне об-щества имени Т.Г.Шевченка для вспомоществованія нуждающимся урожен-цамъ Южной Россіи, учащимся въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ г. С.-Петербурга. За артистичним доглядом проф. В.В.Мате. Вип. 1-2. (СПб., 1911-1914); «Власноручні офорти Т.Шевченка» Накладом Я.Оренштайна в Коломиї [1913]; Ол.Новицький «Тарас Шевченко як маляр» (Львів – Москва, 1914).

Основной раздел выставки «Наследие Т.Г.Шевченко в Славянском фонде БАН» завершают книги, изданные в конце 1920-х годов. Это отдельные тома академического издания – «Повне зібрання творів Тараса Шевченка. Під загальною ред. акад. С.Ефремова» (Київ, УАН, 1927-1929), а также серия отдельных произведений, изданная

Научно-дослідницьким інститутом імені Шевченка в Харківі.

В 1930 році Слов'янське відділення БАН було закрито. Всі видання на українській мові надходили вже в основний фонд Бібліотеки, тому книги для інших розділів ювілейної виставки були обрані саме там. Неможливо було обійти увагою чудове видання творів Т.Г.Шевченка, здійснене Академією наук УРСР в кінці 1930-х років – Повне зібрання творів. В 10 т. Ред.кол.: ак. Білецький О.І., Копиця Д.Д., ак. Корнійчук О.Е. [і др.]. Київ. Вид-во АН УРСР (1939-1963). На виставці представлені не тільки томи, що представляють багатогранне літературне спадщина Шевченка (Т.1-6), а й томи, присвячені живопису і графіці різних років (Т. 7-10).

Окремим розділом виставки представлені видання Т.Г.Шевченка на російській мові – його російськомовні твори, а також переклади його творів з малоросійської на російську. Повісті Шевченка, написані ним на російській мові («Княгиня», «Варнак», «Близнець», «Художник» і др.) вперше публікує журнал «Київська старина» з 1884 по 1888 рік. В 1888 році вийшла книга Т.Г.Шевченка «Поэмы, повѣсти и рассказы, писанныя на русскомъ языкѣ. Съ портретомъ поэта» (Київ, 1888).

Ще при житті Т.Г.Шевченка, в 1860 році, вийшов в перекладі російських поетів «Кобзарь» під редакцією Н.В.Гербелья (книга була надрукована в друкарні Імператорської Академії наук в Петербурзі). Н.В.Гербель успішно перевидавав цей збірник декілька разів в кінці ХІХ-го і в началі ХХ століття. В 1911 році (в рік 50-ліття со дня смерті Шевченка) вийшов «Кобзарь» в перекладах російських письменників, наданий за постановою Товариства любителів російської словесності. Дохід з цього видання йшов на підготовку пам'ятника поету. Перекладачами Шевченка виступили Н.Гербель, Вс. Крестовський, Л.Мей, А.Плещеев, Н.Курочкин, І.Бунін, С.Дрожжин, І.Суриков. В радянське час це були Ф.Сологуб, Б.Пастернак, В.Інбер, К.Симонов, А.Тарковський, А.Твардовський і багато інших відомих поетів. Саме в їх перекладах російські читачі вперше знайомилися з творчістю великого українського поета. В 1949 році вийшло 5-томне зібрання творів Шевченка на російській мові під редакцією М.Рильського і Н.Ушакова з вступною статтю А.Корнейчука.

Книжну виставку доповнюють ілюстрації. В основному це фотокопії портретів і автопортретів Т.Г.Шевченка.

Головний бібліотекар виставочної групи БАН С. Н. Федотова

